

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Tertia. An sensus decipiatur circa suum sensibile?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

recipitur; probatur minor, Potest obiectum materiale recipi in subiecto spirituali modo inextenso; ergo poterit etiam forma spiritualis in subiecto materiali sic recipi: antecedens patet, nam obiectum quodcumque cognoscitur, secundum suum esse materiale per species in potentia intellectiva recipitur: probatur consequentia, quia non magis distant obiectum materiale ad potentiam spirituales, quam obiectum spirituale ad potentiam materialem. Respondeo negando minorem, ad probationem respondeo negando paritatem, nam obiectum materiale secundum esse intentionale tantum recipitur in potentia spirituali, non verò secundum esse reale, spirituale autem obiectum deberet in potentia organica recipi secundum esse suum reale, cum illa non sit nata supra se reflectere: Unde bene potest intellectio esse similitudo formalis rei materialis licet ipsa spiritualis sit, cum illam non exprimat nisi secundum esse intentionale & representativum, cum intellectus sit praescindere & abstrahere à conditionibus materialibus, sed potentia materialis non potest sic representare rem spirituales cum tunc praescinderet à representata, sed potius adaptaret sibi praedicata disconvenientia & repugnantia, scilicet esse extensam & ad potentiam proportionatam.

XII.
Sensus laeduntur à sensibilibus vehementer.

Quaeres: An sensus laedatur à sensibili vehementer? Respondeo affirmativè ex D. Augustino lib. 6. Mus. cap. 13. ubi ait: Erenim à nimio fulgore averfamur, & nimis obscura nolumus cernere, sicut & à nimio in sonis & sonantibus abhorremus. Supponit id etiam D. Bernardus Serm. 8. in Pl. 90. ubi ait: An verò times eos è tanta plenitudine lucis, ubi singuli iusti tanquam singuli Soles fulgeant aliquando caligaturos fore? Timendum, id planè, si non ipsos quoque oculos sicut cetera, summa in corporis membra resurrectio glorificaret, idque constat manifestè experientia, experimur enim quòd ex nimio albo visus deterioretur, pro qua experientia confirmanda notabilia exempla adducit Galenus lib. 1. de usu partium, Quòd milites Zenophontis per multam nivem agentes iter in visu & oculis plurimum fuerunt laesi; Item illi qui ex obscuro carcere, in quo à Dionysio Sicilia Tyranno diu detenti fuerant in splendidissimam domum calce linitam repente fuerunt excaecati; Narrat etiam Plinius hist. nal. 29. Nilum ubi ex altissimis montibus decedit surdos efficere suos accolos; quamvis perperam, ut Recentissimus descriptor Regni Abyssini & Maurorum sub ditione Regis, quia vulgò dicitur Prete Joan. refert ubi Nilus decedit in Ægyptum defluxurus pertranscunt homines, ibique maximè aquarum mole refrigerant se, ut de se ipso attestatur. Verum licet tales experientiae verè essent, ac id Patres doceant, difficultatur tamen, à quo hæc læsio fiat? ad quam difficultatem etiam respondeo breviter, dicendo sensibile vehemens seu excellens lædere sensum, ut dixi, non quidem per se, sed per accidens, in quantum destruitur organum, ejusque temperamentum animarum qualitatum, sed nullo obiectum ut tale est destructivum, primarum qualitatum per se & immediatè, ergò,

XIII.
Sensibile vehemens lædit sensum non per se sed per accidens.

Probatur minor: Quia obiectum vel est convenientens, vel est disconvenientens sensui: si convenientens; ergo non destruet, cum omnis perfectio construat, non destruat; si secundum adhuc non opponitur immediatè primis qualitatibus, tum quia unum contrarium non nisi ab altero contrario expellitur, tum quia ut ait Doctor cum una qualitate in esse reali potest dari species & sensatio alterius oppositæ, ut patet de manu congelata ex frigore & igni applicata, in quo reperitur frigus in summo & sensatio valida caloris. Ratio ergo cur obiectum disconvenientens destruat organum, est, quia obiectum excellens, vel disconvenientens, vel causat vehementem dolorem, qui dolor indirectè destruit naturalem temperamentum, vel quia propter sui excellentiam requirit maximam potentiam applicationem, ad quam applicationem requiruntur plurimi spiritus vitales, quibus concursu valido alterant proprium organum temperamentum.

QUÆSTIO III.

An sensus decipiatur circa sensibile?

Quaestio hæc præcipuè locum habet de sensibus externis, scilicet Visus, Auditus &c. Circa quam difficultatem plures sunt antiquorum sententiæ, nam Epicurei asserunt sensum circa nullum obiectum decipi posse; Academici e contra sensum semper in suis operationibus errare, adeoque etiam omnem omnino negabant dari in hoc modo scientiam; Peripatetici mediè intercedunt viam, asserentes sensum quandoque errare, quandoque non. Ante resolutionem

Notandum primò: Veritatem in cognoscendo duplicem esse, scilicet perfectam & imperfectam, seu complexam & simplicem; prima est, quæ proprie iudicio intellectus de aliqua re affirmantis aliquid vel negantis convenit; Imperfecta, quæ cuicunque cognitioni etiam simplici apprehensioni convenit potest, quatenus in cognitione ad obiectum intervenit aliqua similitudo & conformitas in representando, unde nos dicimus nos verè apprehendere hominem, esse animal, verè abedinem videre, audire sonum &c. E contra etiam duplex est error simplex scilicet & imperfectus, seu Imperfectus & complexus: Perfectus & complexus est difformitas, quo determinatè affirmamus, quod non est & negamus quod est, in quo sensu dicit D. Augustinus in Enchirid. Laurent. cap. 17. is enim errat qui quæ se existimat scire, quod nescit: pro verò quippe approbat falsum, quod est erroris principium. Et lib. 2. contra Academ. cap. 11. is errat, qui quod sibi videtur temerè probat. Imperfectus seu simplex est difformitas cuiuscunque cognitionis, quæ res non se exprimitur sicut est in se, & de hoc errore loquimur in quaestione hac: unde

Notandum secundo: Errorem esse tripliciter capite oriri posse, primò ex parte organum

organi, si esset affectum aliqua contraria qualitate, vel dispositione, ut si in oculo esset color & humor rubeus, omnia visa rubra representarentur, pariter si potentia gustativa humore acido & amaro affecta est, omnia delibata similiter acida & amara videntur. Secundò potest error contingere ex parte medii, ut quando in medio, per quod species transire debent, diversi sunt humores, colores &c. ut si medium esset rubrum, omnia quae per illud videntur rubra conspiciuntur: Item variatur sensatio quando medium variatur in crassitie, diaphancitate, nam si medium crassum est, species franguntur multum, ut non possint linea recta ad potentiam pervenire, prout contingit in baculo apparente in aqua fracto. Tertio denique error accidere potest ex parte ipsiusmet objecti, si est in magna distantia, tunc enim species ab objecto caufata est imperfectior, imperfectiori quoque modo representat objectum, & ita fit ut album appareat, fuscum quadratum rotundum, si ergo sensus rectè judicare vellet de objecto aliquo perceptibili, contra tria requiruntur; Primò quòd organum sit dispositum; Secundò ut medium sit purum; Tertio quòd objectum sit in debita distantia, & quòd sensibile sit tantae virtutis, ut possit movere potentiam, ut auditus non potest percipere sonos valde debiles, eosque rectè discernere. His notatis

IV
de centro
in sim-
prensus.

DICO I. Sensus non semper in suis actibus errant. Ita Doctor I. d. 3. q. 4. a. 1. & 2.

Probatur experientia: Quia videmus quaedam ab omnibus sensibus quando non adest impedimentum eodem modo cognosci, ergò tunc sensus circa ea non errat, cum unicuique signum sit erroris, quando non semper eodem modo cognoscitur; ergò etiam signum erit non erroris, eodem semper modo cognoscitur.

Probatur secundò: Si sensus semper errarent nullam possemus habere notitiam certam neque fides, sed hoc est falsum, nam fides ab omnibus admittitur esse certior omnibus aliis scientiis; ergò non possunt dici semper errare; probatur sequela majoris: Quia etiam fides fit mediantibus sensibus; ergò nec notitia fidei in nobis certa esset & vera; probatur antecedens ex Rom. 10. Fides ex auditu i. Joan. 1. Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perpeximus &c.

V.
Frequent
non errant.

DICO 2. Sensus externi frequenter tam circa sensibile proprium quam commune errant. Hæc est Sanctorum Patrum D. Augustini lib. 12. Gen. lit. cap. 25. ubi ait: Navigantibus videntur in terra moveri, quæ stant & intuentibus Cælum stare fixa, quæ moventur & divaricantur radiis oculorum duas lucerna species apparere, & in aqua remu infractus & multa huiusmodi. Aut cum aliquid hoc esse quòd similiter coloratum est, vel similiter sonat, vel olet, vel sapit, vel tangitur. Hinc enim & medicamentum aliquod ceratum coctum in cacabo putatur legumen, & sonitus transeuntis vehiculi putatur ex tonitruo, & si nullus alius sensibus exploratur, sed solum jaceat olfactui, citrium putatur herba, quæ vocatur E. Aman di Hermann Physica.

apiaria & cibus aliquis dulciculo succo affectu putatur melle conditus, & ignotus anulum contractum in tenebris putatur aureum, cum sit ereum vel argenteum. Similia habet in Ench. cit. cap. 20. ubi discutendo per omnes sensus eos errare quandoque probat. item lib. 2. soliloq. cap. 6. ubi tandem concludit: Ergò apparet hos in omnibus sensibus sive in equalibus, sive in deterioribus rebus, aut similitudine lenocinante falli, aut etiam si non fallimur suspendentes confessionem, seu differentiam dignoscetes, tamen eas res falsas vominare, quas verisimiles deprehendimus. Eadem est mens D. Bernardi Serm. 28. in Cant. n. 6. ubi ait: Adverte ad huc in sancto Isaac quomodo præ ceteris sensibus auditus in jam senescit viderit. Caligant oculi Patriarchæ, palatum seducitur, fallitur manus, non fallitur auris. Vox inquit vox Jacob est, nihil verum. Manu autem, manu sunt Esau: nihil falsum. Falleris manus similitudo decepti te. Nec in gustu veritas, etsi suavitatis est. Nam quomodo habes veritatem, qui se putat edere venationem cum domesticum vescatur hædorum carnibus? Et post plura univèrsaliter concludit dicens: At experientium fallax. Rationes hujus Conclusionis sunt experientia, quas aliqui fusè recitant, sed sufficiunt allegata à D. Augustino. Verum

III
III
III

Dices. Sequeretur hinc quòd nulla daretur scientia, ergò. Probatur sequela: Quia si sensus semel errat, quis scit utrum non semper erret; ergò cum omnis nostra cognitio dependeat à sensibus, qui ita subiecti sunt erroribus nulla dabitur scientia: Probatur antecedens, quia si Ecclesia semel erraret, nunquam posset habere certam fidem, quia nescimus an non modo erraret; ergò à pari si sensus &c. Respondeo negando sequelam, ad probationem dico, tunc sciri sensum non errare, quando res ab omnibus eodem cognoscitur modo semper; Deinde possunt sensus facile corrigi per intellectus discursum, tum, si alter sensus contrarium percipiat, ut si tactus palparet & tangeret baculum infixum aquæ fractum non esse, per discursum verò sic corrigere posset, si argumentaretur ex natura duri & mollis, durum est, scilicet, quod non cedit tangenti, sed baculus aqua durior est; ergò ad ejus contactum non cedit, consequenter solà immutatione & impositione baculi ad aquam & extractione ejusdem tam notabiles alterationes non contingunt, & hinc patet disparitas de infallibilitate Ecclesie, quæ immediatè intellectum determinat ad assentiendum, adeoque per nihil aliud corrigi posset, tum quia assensus fidei licet certissimus sit, utpote & auctoritati & infallibilitati Ecclesie ac veritati primæ Divinæ innixus, nihilominus non habet secum annexam evidentiã nisi moralem, non vero Physicam sicut habere debent aliæ scientiæ & intuitivæ cognitiones.

VI
Nec exinde
licet inferri
non dari
scientiam.

Opponitur Veritas & falsitas tantum conveniunt actibus judicativis, quibus aliquid prædicatur, vel negatur de alio, sed potentia sensitivæ non sunt judicativæ; ergò non errant circa sua objecta. Respondeo distinguendo majorem, veritas judicativa concedo majorem; non judicativa in sensibus enim non est constitutum judicium veritatis dicit

VII.
Verum est
quidem non
dari in eis
veritatem
judicativam.

Augustinus lib. 83. qq. 9. nego majorem, & concessā minore, nego consequentiam, quia etiam potentiae materiales possunt apprehendere rem, ut est in se & non apprehendere rem ut est in se, & in hoc sensu datur in illis error aut veritas.

Instatur: Ubique est cognitio aliqua intuitiva, seu sit judicativa, seu non judicativa repraesentatur objectum prout est in se, sed omnes sensationes sunt intuitivae; ergo per illas repraesentatur objectum prout est in se, & consequenter nullus dabitur error. Sed respondeo distinguendo majorem repraesentatur prout est in se objectum, si nullum adit impedimentum concedo majorem; si ad sit nego majorem, quando autem sensus errat, hoc provenit ex eo, quod aliquid ex supra dictis impedimentis occurrit.

VIII.
Hujusmodi
sensationes
sunt ejusdem
rationis.

Dico 3. Hujusmodi sensationes sunt ejusdem rationis, scilicet si mel percipiatur ut amarum, & percipiatur ut dulce. Colligitur ex Scoto 1. d. 3. q. 7. G. ubi dicit, quod cognitio distincta & confusa objecti est ejusdem rationis, quia est ejusdem objecti; ergo etiam sensatio mellis ut est dulce, & ut amarum sunt ejusdem rationis, quia omnis sensatio est similitudo objecti; ergo si est idem objectum, eadem est sensatio.

Probatur Conclusio: Quodlibet objectum unum in se est determinatum ad producendam unam speciem sensationem, nec potest producere sensationem alterius contrarii objecti, cum quaelibet forma sit determinata ad unum, sed mel est determinatum ad producendam sensationem unius speciei & rationis; ergo nunquam poterit producere sensationem alterius speciei; ergo dictae sensationes quando mel percipiatur dulce, & quando percipiatur ut amarum sunt ejusdem rationis; probatur consequentia, quia unum contrarium nec speciem, nec sensationem alterius continet; ergo tam producere nequit.

IX.
Non sunt à
Speciebus
Amaritudi-
nis.

Dices: Hanc sensationem non fieri à speciebus dulcedinis, sed amaritudinis, quapropter dicitur sensus falli; ergo adhuc distinctae erunt speciei. Sed Contra, dicere quod sensus non percipiat dulcedinem, sed amaritudinem, non est dicere quod percipiat mel, seu dulcedinem, sed objectum omnino distinctum, nec hoc esset dicere quod sensus fallatur, cum illa sensatio fiat à specie amaritudinis, adeoque percipiet objectum sicut est in se, scilicet amarum; ergo ut sensus dicatur decipi, necesse est quod objectum ab ipso perceptum aliter percipiatur, ac est in se, quod non fieret in proposito. Contra Conclusionem

X.
Objectio di-
recta contra
Conclusionem

Arguitur sic: Quando sensus infectus gustat mel, percipit amaritudinem non secus ac si gustaret cibum amarum, sed hae sensationes sunt ejusdem rationis; ergo e contra quando mel percipiatur ut dulce, & quando percipiatur ut amarum, erunt diversae rationis. Respondeo concessā majore, distinguendo minorem, sunt ejusdem rationis quando percipiatur amaritudo in melle, & cibo amaro in ratione sensationis & perceptionis nego minorem, quia

cum sint objecta omnino diversa, diversae omnino debent producere sensationes; sunt ejusdem rationis in quantum quidquid recipitur ad modum recipientis recipitur concedo; hinc fit quod licet illa sensatio & perceptio secundum suam entitatem & specificationem sit sensatio dulcis, recipitur ut amara & ut disconveniens ob indispositionem sensus recipientis.

Instatur: Sensationes istae causant tam in sensu interno, quam in intellectu species alterius rationis, nam sensus & intellectus sunt mel judicant esse dulce, infirmi mel esse amarum; ergo si species sunt alterius rationis, etiam actus erunt alterius rationis, adeoque non solum ratione percipientis sed etiam in se, quae secundum se producant species sui. Sed respondeo distinguendo majorem, istae sensationes producant diversas species nego; si considerentur sensationes, ut perceptiones producant diversas species concedo. Itaque receptio quae est actus potentiae vitalis producit speciem ipsam receptionem repraesentantem scilicet amaritudinis, non vero entitas sensationis, quia omnia ad modum recipientis recipiuntur, unde quia sensus infectus est, omnia ut amara percipiuntur, ut visus infectus omnia percipit pallida, si est, etus rubeo humore, rubra, cum tamen objecta nec sint pallida nec rubra, nec etiam speciem diffusae sint pallidae vel rubrae.

QUAESTIO IV.

An potentiae exteriores, ut percipiat sensationem, indigeant mediis?

Quaestio haec alioquin alio proponitur modo, videlicet, an sensibile polium hujus sensum faciat sensationem? an vero impedit illam? in re tamen est idem; Thomae excellentiam omnem qualitatem adhaerentem & contiguam (de qua loquimur, non de inherente) positam super sensum impedire sensationem. Ruvius e contra solum visum & auditum indigere speciebus asserit. Comitantibus praeter visum, auditum etiam in odoratu medium requirunt; Scotus vero omnibus contrarius cum Mastrio, Pontio &c. in sola potentia visiva medium requirit, cum quibus etiam ad quaestionem

Dico: Sola potentia visiva indiget medio, ut objectum ipsius positum supra se, impediatur sensationem, quamvis forte etiam perfectius auditum & olfactus per medium sentiant. Est D. Augustinus quod ad primam partem Serm. 102. divers. cap. 13. ubi sic docet: Hoc tantum dico quia oculi, qui per intervalla locorum vident, quod vident, id est ut spatium sit inter videntem & id quod videtur, aliter enim isti oculi non vident. Nam si ab eis aliquid multum removeretur, ideo non vident, quia radii ad longe posita non perveniunt: si autem ad eos aliquid propinquius admoventur, nisi sit intervallum aliquid inter oculos videntem, & corpus quod videtur, videri omnino non poterit: nam si propius admoventur oculos ipsos, quibus aliquid videtur contingit, perditio spatii amittitur.